

Voorjaar 2023

In dit nummer:

- Hoe is het op ons land?
- Excursie IVN
- Stand van zaken plantrondes
- Vraag: Wat doe je met woekerende bramen? Vervolg
- De nashipeer
- In de media

regen geeft rust. Rust voor mij en rustige groei voor de plantjes.

Hoe is het op ons land?

Wat ik nu vooral zie zijn kleine groene blaadjes. Of, bij sommige planten en struiken: blaadjes en bloesem. Of: alleen de bloemetjes van de bloesem, geen blaadjes. Het is prachtig. Ook de aanplant van dit jaar laat tekenen van leven zien. Met veel dank aan alle regen die er mocht vallen. Wat een verschil met het vorig jaar. De

Leerpunt naar aanleiding van de vorige planronde: zet de plantjes pas in de grond als ze niet meer piep klein zijn. Dit werkt, zo te zien.

Waarom willen we graag het liefst planten als de planten klein zijn?

Op de eerste plaats denken we: hoe kleiner, hoe minder aanpassingsproblemen. De plantjes kunnen eerder wennen aan de nieuwe grond, waar ze het uiteindelijk mee hebben te doen. Een andere reden is dat kleinere planten goedkoper zijn. Gewoon wat meer planten neerzetten, was het motto. Er is er altijd een aantal dat het doet.

Wat blijkt?

Die hele kleine plantjes, dat waren vooral een variatie van de appelbes en de duindoorn, blijken het niet goed te doen. Nauwelijks, eigenlijk.

Die hele kleine plantjes worden makkelijker door de beesten opgegeten. Een beetje 'vraat' kan geen kwaad. Dat is een soort natuurlijke snoei. Maar te veel vraat overleven de hele kleintjes vaker niet. En soms wel... Ook de doorlatendheid van de grond speelt een rol.

De olijfwilg was dit jaar helaas nogal klein aangeleverd. Een aantal daarvan heb ik toch geplant. De rest heb ik in grotere potten gezet. Eens kijken wat er de komende tijd gebeurt. En zo blijven we leren en ontdekken!

Dit jaar zie ik aanmerkelijk meer bomen en struiken staan. Niet gek, natuurlijk. Het land is gewoon voller geworden. Vooral de windsingels aan de rand van het veld en de pioniers op het veld worden serieuze boompjes! Zij gaan hun derde groeiseizoen in.

Excursie IVN

Op 26 maart ontvingen wij een groep van 20 geïnteresseerde leden van de IVN Maas en Niers voor een

rondleiding. Hieronder hun verslag. Dit is ook te vinden op de site van [de IVN Maas en Niers](#).

“Ondanks de regen een inspirerende excursie

Uit de excursie naar het voedselbos in Milsbeek sprak van begin tot eind een grote liefde, respect en nieuwsgierigheid voor de natuur. De ontvangst was allerhartelijkst met koffie, thee en overheerlijke appeltaart. Onnie had zich in het verleden laten inspireren door een collega, de liefde voor permacultuur was gezaaid. Henk Verburg en Onnie Diederer hebben jaren gezocht naar hun ultieme plek om een voedselbos te ontwikkelen en te laten groeien. De droomplek bleek zich aan de Teelebeekstraat te bevinden. Het is een jong voedselbos, aangelegd volgens een goed voorbereid plan en

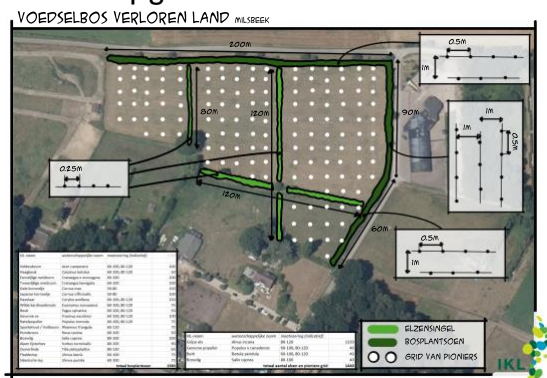

beheerd volgens de permacultuur. Permacultuur in het kort: je werkt samen met de omgevingsnatuur in plaats van deze 'opzij' te zetten en je laat de natuur grotendeels het werk doen. Zoals Onnie zegt 'met de handen op de rug'. In een paar jaar tijd zie je een sterk bodemherstel optreden, o.a. zichtbaar in toename van het vochtregulerend vermogen. Ook neemt de diversiteit van plant en dier ieder jaar toe. De eerste jaren zijn de opbrengsten voor plant en dier. Later, als de opbrengsten groter worden zal er voldoende voor alle partijen zijn en kan er ook volop door de mens geoogst worden. Henk en Onnie laten zich het jaar door aangenaam verrassen en genieten

dagelijks volop van hun prachtige project. Als je als 'onwetende' wandelaar langs het terrein loopt heb je waarschijnlijk geen idee dat het vol staat met een onnoemelijke variatie aan bomen, struiken en planten. Maar loop je door het terrein kan je zelfs in maart al vermoeden dat zich hier de komende jaren een prachtige vegetatie gaat ontwikkelen. Wij blijven ze met plezier volgen."

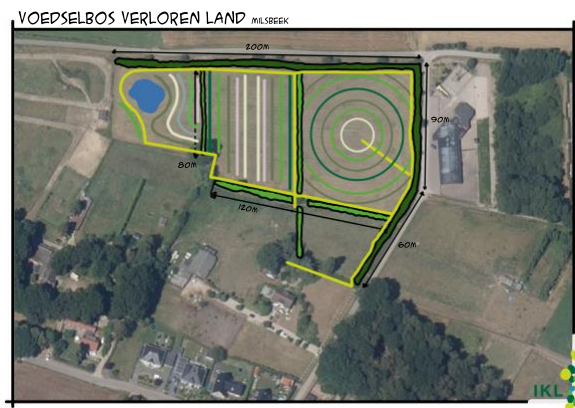
Stand van zaken plantrondes

In januari 2021 hebben we ongeveer 3000 bomen en struiken geplant als omzoming (windvang) van ons terrein. Dwars over het veld lopen drie lange elzensingels. Op die manier is het terrein van het voedselbos opgedeeld in een aantal vakken, waarbinnen de planten van het voedselbos in de luwte kunnen opgroeien.

We noemen dit *de eerste fase*. In de jaren daarna (2021 – 2023) zijn we doorgegaan met het inrichten en ontwikkelen van ons voedselbos. Op basis van uitgebreid onderzoek van ons land is in samenwerking met onze adviseur Erik Rietjens van Food Forest Factory een ontwerp gemaakt voor *de tweede fase* (zie schets hieronder). Het ontwerp gaat uit van vier gebieden: de *poel*, het *productiebos*, aanplant in rijen, het romantische *mama-mia bos*, aanplant in cirkels en *het zonnige zuiden*, dicht bij het huis. Tijdens deze tweede fase waren er twee plantrondes. Eén in het najaar van 2021 met een uitloop in januari 2022 en een tweede ronde in het

najaar van 2022 met een uitloop in januari 2023. Bij elkaar zijn in deze twee rondes ongeveer 1500 planten en struiken geplant. Het gaat in deze tweede fase dus om planten en bomen die eetbare producten opleveren, zoals: appels, peren, vijgen, kersen en noten. En ook: krentenboom, paw paw, kornoelje, de uiensoepboom en de peperboom. En stikstofbinders, zoals

de els en de olijfwilg. En veel struiken, zoals de witte bes, de kruisbes, de rode bes. En: boksdoorn, appelbes, honingbes en jostabes. En nog veel meer, te veel om hier allemaal op te noemen. De gemeente Gennep heeft ons bij de plantrondes ondersteund. Dat was erg prettig! We hebben besloten om voor het volgende plantseizoen niet onmiddellijk nieuwe plantplannen te maken. Met name in *het zonnige zuiden* (zandgrond) willen we wachten tot er meer biomassa in de bovenlaag is gevormd, voordat we daar nieuwe bomen en struiken gaan zetten.

Wat doe je met woekerende bramen?

In onze vorige Nieuwsbrief schreven we een vrij optimistisch stukje over de bramen in ons voedselbos en hoe we daarmee omgaan. Aan het einde van dat stukje citeerden we een belangrijk onderdeel van de werkwijze in het

voedselbos: *Niet ingrijpen, laat de natuur haar gang gaan, dan komt het goed. Er ontstaat een evenwicht, maar dat ontstaat niet van vandaag op morgen...* Maar, zeggen we er dan zachtjes bij: "Dat geldt niet als het om bramen gaat".

Hoe ga je om met woekerende bramen als voedselbos pionier? Die vraag

helemaal afgeknipt tot op 10 cm hoogte en de afgeknipte stengels verwijderd. We laten de wortels zitten en elke veertien dagen knippen we de nieuwe scheuten af. Ons is verzekerd dat dit op termijn het einde van de wortels betekent, omdat zij geen energie aangevoerd krijgen van bovenaf. Geen blaadjes meer, dus ook

speelt ondanks ons optimisme nog steeds. Nadat we het grote bramenbos achter onze schuur twee jaar geleden helemaal hebben afgeknipt en de wortels hebben verwijderd, zijn de bramen in volle omvang teruggekomen. De woekerende planten beslaan een terrein van zo'n tien bij twintig meter. Op het terrein lag nogal wat paardenmest. Binnen twee jaar is het terrein weer helemaal dicht gegroeid met bramen. We hadden andere stikstofbinders, zoals de olijfwilg en de brem geplant om de bramen enigszins te kunnen beteugelen. Dat heeft niet mogen baten. Onze wegwerk-bramen-actie is tot nu toe jammerlijk mislukt. We laten ons natuurlijk niet kennen. *Hoe pakken wij het nu aan? Wat wordt ons nieuwe aanvalsplan?* De afgelopen maanden hebben we twee dingen gedaan. We zijn begonnen de bramen die over onze fruitboompjes begonnen te woekeren uit te graven. Daarna hebben we de rest van het bramenbos opnieuw

geen fotosynthese. En zo raken de wortels uitgeput en zouden ze af moeten sterven. Het klinkt logisch... Gaat het werken? Over een half jaar weten we meer. We komen er in onze Nieuwsbrief zeker op terug. Inmiddels hebben we drie volle aanhangwagens naar de stort gebracht. Tot slot. Het grote bramenbos leverde totaal geen lekkere, eetbare bramen op. De locatie was nogal schaduwrijk.

We gaan geen lekkere bramen missen! Wat we eraan over hebben gehouden: de twee jaar geleden geplante bremstruiken zijn in het geweld van de woekerende bramen verdwenen. Maar, de tien olijfwilgen hebben het in de beschutting van de bramen goed gedaan. Ze staan nu als een soort pioniers stevig overeind op het voormalige bramenveld.

De nashipeer of zandpeer

De nashipeer of zandpeer (*Pyrus pyrifolia*) is nauw verwant aan onze Europese peer en doet het prima in

ons land. Ze komt oorspronkelijk uit het Oosten van Azië. De bomen kunnen drie tot vijf meter hoog worden. De vrucht is rond, sappig en zoet. Je kunt de nashi peren lang bewaren. De peer bloeit in maart-april, zie de prachtige

bloesem foto. In september- oktober zijn ze rijp. Ze gedijt goed in vochtige grond en bij een zonnetje. De regen hebben we ruim gehad; nu de zon nog!

In de media

'Onder het maaiveld' 2023 Documentaire van Mark Verkerk

Kinderen tekenen de grond vaak als een streep. In de lucht vliegen vliegtuigen en vogels, onder de streep zwemmen soms vissen. Meestal blijft het bij een streep, zonder iets eronder. Deze docu laat zien wat er allemaal nog meer onder de grond, in de bodem gebeurt. En hoe ongelofelijk belangrijk dat is voor het leven op aarde. Wortels, schimmels, wormen, bacteriën en nog veel meer organismes zijn druk met elkaar in de weer. Het is een wonder om te zien, en erg mooi in beeld gebracht. Het helpt mij om wederom een diepe buiging te maken voor wat zich allemaal in de natuur afspeelt. En waar wij toch zo weinig weet van hebben. En wat wij door middel van een voedselbos proberen te respecteren.

Mark Venner, boer voedselbospionier

Mark is een Limburgse boer die er een paar jaar geleden samen met zijn familie voor gekozen heeft om op het boerenbedrijf wat hij van zijn ouders heeft overgenomen, het roer om te gooien. Hij kiest sinds een paar jaar voor agro-forestry, is met een

voedselbos begonnen en met strokenteelt. Stapje voor stapje zet hij zijn plannen door. Het Amerikaanse online nieuws kanaal 'Voice of America' heeft een korte documentaire gemaakt over wat Mark doet, in Nederland. En hoe hij zijn eigen weg gaat! Korte stukjes, leuk en inspirerend om te zien.

<https://www.youtube.com/watch?v=w9K4IFOQCQg>

Dit seizoen kunnen we nog meer zien en genieten van ons voedselbos in ontwikkeling. Vanuit ons nieuwe, verbouwde-oude huisje zitten we er 'bijna bovenop'. Dit huisje hebben we het afgelopen jaar samen met veel anderen verbouwd. We wensen jullie een mooi voorjaar met veel groene momenten.

Missie

Wij willen ons terrein zodanig inrichten dat de natuur terugkeert en er meer biomassa ontstaat.

Wij willen dit doen zonder gebruik te maken van gif, in samenwerking met de natuur.

Wij streven naar een natuurlijk evenwicht tussen alles wat leeft, op en in het land, zoals planten, bomen, struiken, bloemen, bodemleven, vogels, insecten en andere dieren, de mensen die er omheen leven en de activiteiten die in de buurt plaatsvinden.

Wij willen kunnen genieten van wat er groeit, stroomt, leeft en bloeit. Water is voor ons een belangrijk element.

Wij willen het hele jaar door kunnen oogsten van noten, fruit en andere eetbare planten en minder afhankelijk zijn van eten uit de winkel.

Wij willen dit plan vormgeven en afstemmen en waar mogelijk samendoen met de mensen die om ons heen leven.